

K Z O M B U N I A K N A T
Z B A D A N I A

Warszawa, kwiecień 2010

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/47/2010

JAN PAWEŁ II W PAMIĘCI
I W ŻYCIU POLAKÓW

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z PAPIEŻEM.....	1
OCENA WPŁYWU PAPIEŻA NA SPRAWY POLSKI I POLAKÓW	6
WIĘZI Z JANEM PAWŁEM II	12
Przemiana życia większości Polaków pod wpływem papieża	12
Przemiana własnego życia, znajomość nauczania Jana Pawła II i kierowanie się jego wskazaniem.....	13
PAPIEŻ JAKO AUTORYTET MORALNY	17
PAMIĘĆ I MODLITWA	19
W OCZEKIWANIU NA BEATYFIKACJĘ.....	23
ANEKS.....	26

Minęło już pięć lat od śmierci papieża Polaka. Dowodów na to, że dla swoich rodaków był kimś wyjątkowym, nie brakuje. Wystarczy przywołać gorące powitania Jana Pawła II podczas jego wizyt w ojczyźnie czy masowe uczestnictwo w sprawowanych przez niego mszach. Jak wynika z deklaracji, ponad dwie piąte dorosłych Polaków (41%) zetknęło się z papieżem osobiście lub przynajmniej raz widziało go na własne oczy w czasie uroczystości kościelnych, spotkań, audiencji, błogosławieństw lub na trasie jego przejazdu¹.

Niewątpliwym wyrazem uznania dla zasług Jana Pawła II były również wydarzenia, które miały miejsce w kraju tuż po jego śmierci – spontaniczne marsze, msze, spotkania przebiegające w wyjątkowej atmosferze i poczuciu jedności wśród Polaków. Co pozostało z tamtych wydarzeń, w jaki sposób Polacy pamiętają o papieżu oraz w jakim stopniu jego nauczanie jest dla nich ważne – m.in. te kwestie były przedmiotem naszych badań².

SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z PAPIEŻEM

W Polsce raczej nie ma wątpliwości co do tego, kim był Jan Paweł II. Wiele osób śledziło papieskie pielgrzymki, a nawet w nich uczestniczyło. Dla zdecydowanej większości rodaków (71%) papież nadal jest najważniejszym Polakiem, z którego są dumni³.

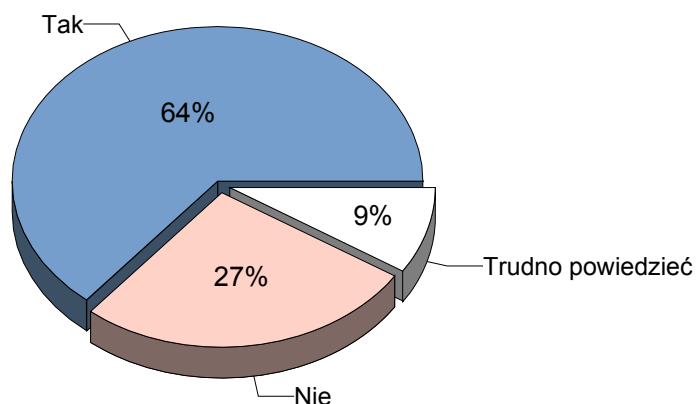
Blisko dwie trzecie ankietowanych (64%) twierdzi, że kiedy myśli o Janie Pawle II, nasuwa im się konkretny obraz związany z papieżem, jakaś szczególna sytuacja, wydarzenie lub wypowiedziane słowa. Tego typu skojarzeń nie ma co czwarty dorosły Polak (27%).

¹ Większość z nich (39% ogółu badanych) miała styczność z papieżem podczas jego wizyt w Polsce, a nieliczni zetknęli się z Janem Pawłem II w Watykanie (lub w jego letniej rezydencji – 6%) albo w innym kraju (3%).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (238) przeprowadzono w dniach 4–10 marca 2010 roku na liczącej 995 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

³ Zob. komunikat CBOS „Powody do dumy i wstydu dla Polaków”, marzec 2010 (oprac. M. Herrmann).

RYS. 1. **KIEDY MYŚLI PAN(I) O JANIE PAWLE II, CZY NASUWA SIĘ PANU(I) JAKIŚ KONKRETNY OBRAZ ZWIĄZANY Z PAPIEŻEM, JAKĄS SZCZEGÓLNA SYTUACJA, WYDARZENIE, WYPOWIEDZIANE SŁOWA?**

Ponad połowa badanych mających skojarzenia z osobą Jana Pawła II (55%) przywołuje mniej lub bardziej konkretne wydarzenia, sytuacje lub obrazy związane z papieżem, niemal co piąty (19%) wskazuje na określone cechy, które kojarzą mu się z Janem Pawłem II, a co szósty (17%) zwraca uwagę na wypowiedziane przez niego słowa. Mniej liczni przywołują w tym kontekście Jana Pawła II jako autorytet i wybitną osobowość (9%), wskazują na jego wyjątkowe kontakty z ludźmi (7%), wymieniają konkretne zasługi (5%) lub skojarzenia jeszcze innego rodzaju (11%).

Wśród konkretnych **wydarzeń, sytuacji i obrazów** związanych z papieżem Polacy najczęściej wymieniają jego pielgrzymki do ojczyzny (10%), w tym spora grupa (4%) kładzie nacisk na pierwszą wizytę Jana Pawła II w Polsce w 1979 roku. Co jedenasty spośród tych, którzy mają jakieś skojarzenia z papieżem (9%), przywołuje konkretne msze i wizyty papieskie w różnych miastach i regionach kraju, w tym mszę na Placu Zwycięstwa w Warszawie w 1979 roku (1%). Co dwudziesty (5%) ma na uwadze swoje osobiste spotkanie z papieżem podczas jego pielgrzymek do Polski lub innych krajów oraz audiencje w Watykanie, a nieco mniej liczni mówią ogólnie o pielgrzymowaniu papieża po świecie („papież pielgrzym”) lub wspominają zamach na jego życie (po 4%). Skojarzenia związane z Janem Pawłem II dotyczą również jego spotkań i rozmów z młodzieżą, całowania ziemi podczas pielgrzymek (w tym szczególnie tej pierwszej do Polski) oraz umierania i śmierci papieża (po 3%). Tyle samo osób (3%) ma w pamięci przede wszystkim pogrzeb papieża, w tym większość z nich (2% ogółu) przywołuje obraz zamykającej się księgi na jego trumnie.

	CBOS
Co konkretnego kojarzy się Panu(i) z Janem Pawłem II?	N=663
Obrazy, wydarzenia i sytuacje	55%
Wizyty papieża w Polsce – ogólnie (pielgrzymki papieskie do ojczyzny), w tym pierwsza wizyta w kraju – 4%	10%
Konkretne msze i wizyty papieskie w poszczególnych miastach i regionach Polski, w tym msza na Placu Zwycięstwa w Warszawie w 1979 roku – 1%	9%
Bezpośrednie spotkania respondentów z papieżem na trasie jego pielgrzymek do ojczyzny, a także w Watykanie (udział w audyencjach) lub w innych krajach	5%
Pielgrzymowanie papieża – ogólnie (pielgrzymki papieskie po świecie)	4%
Zamach na papieża	4%
Spotkania i rozmowy papieża z młodzieżą	3%
Całowanie ziemi podczas pielgrzymek – ogólnie, w tym ucałowanie ziemi podczas pierwszej pielgrzymki do ojczyzny – 2%	3%
Umieranie i śmierć papieża	3%
Pogrzeb papieża, w tym przewracane przez wiatr stronice księgi oraz jej zamknięcie się na trumnie papieża – 2%	3%
Wybór Karola Wojtyły na papieża	2%
Spotkania z dziećmi (papież w towarzystwie dzieci, przytulanie i błogosławienie dzieci), w tym: nakrycie dziecka peleryną papieską – 1%	2%
Choroba i cierpienie Jana Pawła II	2%
Wizerunek papieża, wyraz jego twarzy, spojrzenie, konkretny obraz papieża	2%
Przemówienia i błogosławieństwo z okna na Franciszkańskiej w Krakowie	1%
Papież w oknie bazyliki w Watykanie („Anioł Pański”)	1%
Rozmowa papieża z Ali Agcą oraz przebaczenie zamachowcy	1%
Osobiste kontakty z Karolem Wojtyłą zanim został papieżem (komunia, bierzmowanie, spotkania oazowe z jego udziałem)	1%
Cechy papieża	19%
Dobroć, łagodność, ciepło, serdeczność i wielkoduszność papieża (chodząca dobroć)	6%
Miłość do ludzi	3%
Modlitwa, skupienie, głęboka wiara, oddanie Bogu, pobożność, religijność	3%
Mądrość papieża, inteligencja	2%
Świętość papieża (był święty)	2%
Patriotyzm (przywiązanie do ojczyzny)	1%
Uśmiech, radość, pogoda ducha, poczucie humoru	1%
Inne konkretne cechy (otwartość, pokora, zaufanie, wolność)	1%
Słowa, wyrażenia	17%
„Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze Ziemi. Tej Ziemi”	6%
Opowieść o kremówkach i inne wspomnienia z młodości podczas wizyty w Wadowicach	3%
„Nie lękajcie się”	2%
Inne konkretne wypowiedzi, wyrażenia („ojczyzna to moja matka”, „otwórzcie drzwi Chrystusowi”, „nawracajcie się”, „Totus Tuus”, „żał odjeżdżać”, „młodzież solą ziemi”, „spieszmy się kochać ludzi, tak szybko odchodzą” – powtarzane za ks. Twardowskim)	2%
Ogólnie – słowa papieża, kazania, nauki, przemówienia, mądre wypowiedzi, homilie podczas pielgrzymek do Polski i innych krajów	4%

cd.

	CBOS
Co konkretnego kojarzy się Panu(i) z Janem Pawłem II?	N=663
Postać papieża	9%
Papież jako wybitny Polak, reprezentant naszego kraju w świecie („polski” papież, prawdziwy Polak)	5%
Papież jako autorytet (wielki człowiek, wspaniała osoba, wzór wszelkich cnót, nauczyciel życia i umierania)	4%
Papież jako Ojciec narodu	1%
Kontakty z ludźmi	7%
Podjęcie do ludzi – ogólnie (był ludzki, wszyscy go słuchali, miał wielki szacunek dla każdego człowieka, potrafił pociągnąć tłumy, pokazywał wartość człowieka)	4%
Kontakty papieża z młodzieżą (zjednał sobie młodzież, miał wspólny język z młodzieżą, bliski młodzieży, przyciągnął młodzież do wiary)	2%
Kontakty papieża z dziećmi (umiłowanie dzieci, otwartość na dzieci)	1%
Zaslugi papieża	5%
Wpływ papieża na upadek komunizmu oraz przemiany ustrojowe w Polsce (walka o wolność Polski)	2%
Dążenie do jedności, pojednania (umiejętność jednoczenia ludzi, zgoda wśród Polaków, dążenie do pokoju na świecie, ekumenizm)	2%
Uzdrowienia za przyczyną papieża (uzdrowienie zakonnicy itp.)	1%
Inne	11%
Miłość do gór (góral)	2%
Wadowice	1%
Strój i inne atrybuty papieża (biała szata, pastorał)	1%
Nazywanie ulic, placów, obiektów imieniem Jana Pawła II	1%
Filmy, programy i reportaże o papieżu	1%
Osobiste skojarzenia i doświadczenia związane z osobą Jana Pawła II (narodziny dziecka w dniu wyboru Karola Wojtyły na papieża, ślub w roku pontyfikatu, matura, sny związane z papieżem itp.)	1%
Inne konkretne skojarzenia pozytywne i neutralne (pieśń „Barka”, Watykan, krzyż, dekalog, pracowitość, kwiecień, spotkanie z gen. Jaruzelskim, wizyta w Sejmie)	8%
Wszystko – całe życie papieża, osoba papieża, cały pontyfikat (przykład życia)	2%
Ogólniki wyrażające uznanie dla papieża (bardzo go cenię, podziwiam; był niesamowity; cieszę się, że żyłam za jego pontyfikatu; żal, że odszedł; brakuje go nam; mógł jeszcze pożyć)	3%
Trudno powiedzieć	2%

Jeszcze rzadziej wspominane sytuacje i wydarzenia to wybór Karola Wojtyły na papieża (2%), spotkania Ojca Świętego z dziećmi (2%), w tym nakrycie dziecka płaszczem papieskim (1%), choroba i cierpienie Jana Pawła II (2%) oraz konkretny wizerunek papieża – wyraz jego twarzy, który utkwiał badanym w pamięci.

Skojarzenia z papieżem sporadycznie dotyczą przemówień i błogosławieństw z okna na Franciszkańskiej w Krakowie, modlitwy „Anioł Pański” i widoku papieża w oknie bazyliki w Watykanie, rozmowy Jana Pawła II z Ali Agcą, a także osobistych kontaktów z Karolem Wojtyłą w czasach, kiedy nie był jeszcze papieżem (po 1%).

Wśród **cech** kojarzonych z osobą Jana Pawła II respondenci w pierwszej kolejności wymieniali dobroć papieża (6%), miłość do ludzi (3%), głęboką wiarę i religijność (3%), świętość (2%), mądrość i inteligencję (2%), a także patriotyzm oraz poczucie humoru i pogodę ducha (po 1%).

Słowa papieża, które najbardziej utkwiły Polakom w pamięci i najczęściej przychodzą im do głowy, kiedy myślą o Janie Pawle II, to przede wszystkim „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi”, wypowiedziane podczas pierwszej pielgrzymki do ojczyzny (6%). Mniej liczni przywołują wizytę w Wadowicach, podczas której wspominał swoją młodość i mówił m.in. o kremówkach (3%), a także słowa, którymi papież Polak rozpoczął swój pontyfikat: „Nie lękajcie się” (2%). Pojedyncze osoby wiążą z Janem Pawłem II jeszcze takie słowa, jak: „Totus Tuus”, „Otwórzcie drzwi Chrystusowi”, „Ojczyzna to moja matka” czy powtarzane za ks. Janem Twardowskim „Spieszcie się kochać ludzi, tak szybko odchodzą” (w sumie 2%). Niektórzy podkreślali ogólnie wartość przemówień i homilii papieskich, nie wskazując na jakieś konkretne słowa (4%).

Co dziesiąty badany spośród mających skojarzenia z osobą Jana Pawła II przywołuje **postać papieża** jako wybitnego Polaka i przedstawiciela Polski w świecie (5%), niekwestionowany autorytet oraz wzór wszelkich cnót (4%), a także jako Ojca narodu (1%).

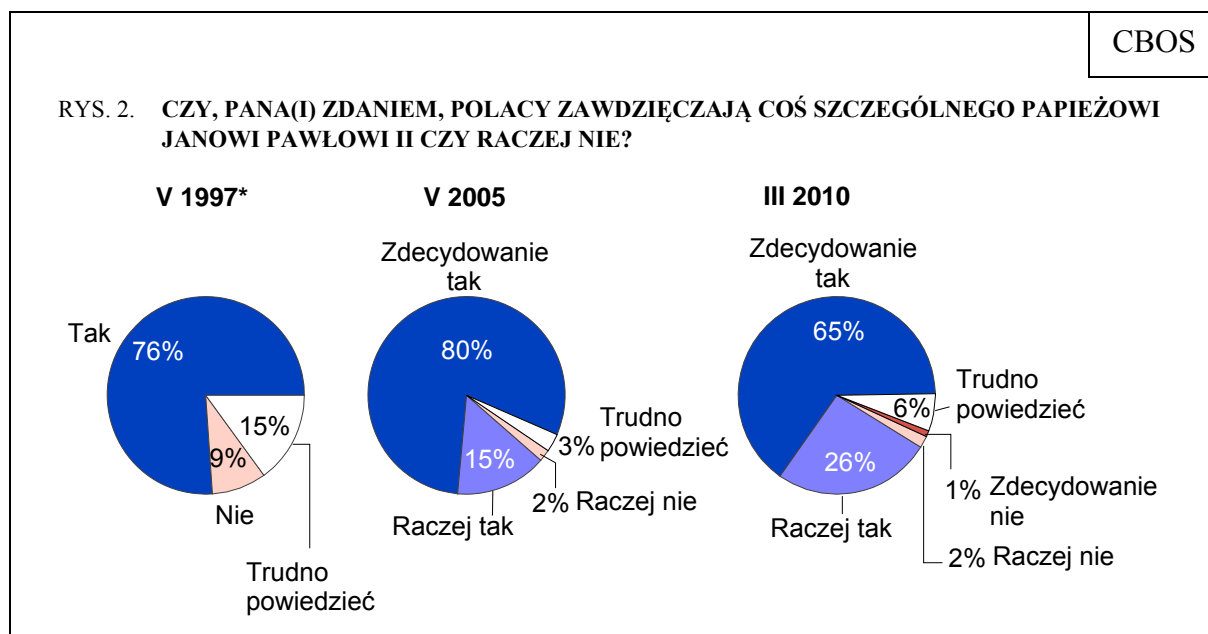
Kolejne skojarzenia dotyczą jakości i formy **kontaktów papieża z innymi ludźmi** (w sumie 7%). W tym kontekście respondenci podkreślali ogromny szacunek papieża dla każdego człowieka (4%), a także zwracali uwagę na jego dobre kontakty z młodzieżą (2%) i dziećmi (1%).

Wśród **zasług papieża**, które stanowią kolejną kategorię skojarzeń z Janem Pawłem II (w sumie 5%), badani wymieniali przede wszystkim jego wpływ na upadek komunizmu oraz na przemiany ustrojowe w Polsce (2%), dążenie do jedności i pojednania (2%), a także uzdrowienia, jakie dokonały się za jego wstawiennictwem (1%).

Pozostałe skojarzenia z Ojcem Świętym to m.in. jego miłość do gór (2%), Wadowice (1%), strój oraz inne atrybuty papieskie (1%), ulice, place i obiekty nazwane imieniem Jana Pawła II (1%), filmy, programy i reportaże o papieżu (1%), a także osobiste skojarzenia i doświadczenia związane z jego osobą (1%).

OCENA WPŁYWU PAPIEŻA NA SPRAWY POLSKI I POLAKÓW

Respondenci nadal wysoko oceniają zasługi Jana Pawła II dla Polski. Powszechne jest przekonanie, że Polacy zawdzięczają papieżowi coś szczególnego (91%). Odsetek ten jest wyraźnie większy niż w 1997 roku (o 15 punktów) i tylko nieco mniejszy niż tuż po śmierci papieża (o 4 punkty). W porównaniu z rokiem 2005 istotnie zmniejszyła się jednak liczba osób zdecydowanie przekonanych, że zawdzięczają papieżowi coś szczególnego (z 80% do 65%), znacząco wzrosła natomiast (z 15% do 26%) liczba tych, które nieco mniej stanowczo podzielają tę opinię. Co szesnasty respondent (6%) nie ma wyrobionego zdania w tej sprawie.

* W roku 1997 ankietowani mieli do wyboru odpowiedzi: „tak”, „nie”, „trudno powiedzieć”. Badanie to było realizowane przed wizytą papieża w kraju

Ankietowani są w miarę jednomyślni w ocenie wpływu papieża Jana Pawła II na losy Polski i świata. We wszystkich grupach społecznych – niezależnie od światopoglądu, poziomu religijności oraz położenia społecznego respondentów – zdecydowanie dominują pozytywne opinie na ten temat, choć wśród osób bardziej zaangażowanych religijnie oraz deklarujących prawicowe poglądy polityczne przewaga odpowiedzi „zdecydowanie tak” nad „raczej tak” jest wyraźnie większa.

Tabela 1

Udział w praktykach religijnych	Czy, Pana(i) zdaniem, Polacy zawdzięczają coś szczególnego papieżowi Janowi Pawłowi II czy raczej nie?			
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie*	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Kilka razy w tygodniu	79	17	1	3
Raz w tygodniu	70	23	1	5
1-2 razy w miesiącu	62	30	1	7
Kilka razy w roku	61	28	4	7
W ogóle nie uczestniczy	45	37	9	9

* Połączono odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie”

Tabela 2

Poglądy polityczne	Czy, Pana(i) zdaniem, Polacy zawdzięczają coś szczególnego papieżowi Janowi Pawłowi II czy raczej nie?			
	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Nie*	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Lewica	60	31	5	4
Centrum	64	27	3	6
Prawica	77	17	2	3
Trudno powiedzieć	57	31	2	10

* Połączono odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie”

Osoby, które przyznają, że Polacy mają co zawdzięczać Janowi Pawłowi II, do jego zasług zaliczają przede wszystkim **wyzwolenie Polski** (39%), podkreślając przy tym znaczący wpływ papieża na przemiany ustrojowe w kraju (19%), niepodległość oraz uniezależnienie się od Związku Radzieckiego (19%), a także na integrację Polski z Unią Europejską oraz przystąpienie naszego kraju do NATO (1%). Jedna szósta badanych z tej grupy (16%) uważa, że rodacy zawdzięczają papieżowi **poprawę wizerunku Polski i jej obywateli w świecie**. Ich zdaniem Jan Paweł II był godnym reprezentantem naszego kraju na arenie międzynarodowej – dzięki niemu wiele krajów w ogóle usłyszało o Polsce.

Równie silnie (16%) ankietowani podkreślają wkład papieża w **kształtowanie sumień rodaków**. Przyznają, że wpajał on zasady etyczne oraz uczył, jak żyć, przyczyniając się jednocześnie do odnowy moralnej narodu (6%), był najwyższym autorytetem moralnym i przywódcą duchowym (5%), uczył szacunku, tolerancji, zrozumienia i zaufania do innych ludzi (5%), a także uwrażliwiał na los pokrzywdzonych i potrzebujących (1%). Co siódmy respondent twierdzący, że Polacy zawdzięczają papieżowi coś szczególnego (14%), wskazuje na istotną rolę Jana Pawła II w **obalaniu komunizmu**. Taka sama liczebnie grupa (14%) zwraca uwagę na **umocnienie wiary w Boga oraz religijności** Polaków dzięki papieżowi. Jedna dziesiąta do zasług papieża zalicza podnoszenie Polaków na duchu (6%) oraz

umacnianie w nich poczucia własnej wartości i godności (4%). Nieco mniej liczni zwracają uwagę na fakt **zjednoczenia i społecznego pojednania** Polaków dzięki papieżowi (6%), na **zbliżenie między różnymi wyznaniem, religiami, narodami** oraz **dbałość o pokój na świecie** (w sumie 4%), **budowanie więzi z młodzieżą** (3%), **opiekę nad Polską i Polakami** (2%), a także **inne konkretne zasługi** (3%). Dwóch na stu respondentów spośród tych, którzy są przekonani o istotnej roli papieża (2%), stwierdza ogólnie, że Polacy dużo lub wręcz wszystko mu zawdzięczają. Nieliczni (3%) nie potrafią wymienić konkretnych zasług papieża dla Polaków, chociaż są przeświadczeni o jego doniosłej roli.

		CBOS	
Co, Pana(i) zdaniem, Polacy zawdzięczają papieżowi Janowi Pawłowi II*?		V 2005 (N=996)	III 2010 (N=905)
Wyzwolenie Polski		28%	39%
Przyczynił się do przemian ustrojowych w Polsce, wspierał „Solidarność”, demokrację		14%	19%
Pomógł Polsce odzyskać wolność i niepodległość, uwolnić się od ZSRR, Rosji		12%	19%
Umożliwił integrację Polski z Unią Europejską, Europą, wejście do NATO		3%	1%
Upadek komunizmu, obalenie komuny		25%	14%
Pozycję Polski w świecie – rozślawił Polskę, poprawił wizerunek Polski i Polaków w świecie		22%	16%
Kształtowanie sumień rodaków		20%	16%
Wpajał zasady moralne, umacniał wartości, udzielał rad i wskazówek, jak żyć, co jest dobre, a co złe, jaki jest sens życia, przyczynił się do odnowy moralnej narodu , wzywał do obrony życia człowieka od poczęcia do śmierci, uczył dobroci, miłości, troski o dobro ojczyzny, swojego regionu, swojej miejscowości, umacniał tożsamość narodową, uczył postaw obywatelskich, poszanowania rodziny, przyjaźni, właściwego traktowania młodzieży, ludzi starych, stosunku do pracy, przyrody, wzywał do prawdy, uczciwości, stawiał nam wymagania; staliśmy się lepsi, nastąpiła duchowa przemiana, odbudowa duchowa narodu		10%	6%
Był wzorem, naszą chlubą, najwyższym autorytetem moralnym , przywódcą duchowym, prorokiem, świętym, wielkim papieżem, człowiekiem, nauczycielem; dał przykład, jak godnie żyć i umierać		5%	5%
Uczył (nauczył) szacunku, zrozumienia, tolerancji, wybaczenia, wzajemnej życzliwości, zaufania do innych ludzi, wiary w człowieka, wdzięczności, sam kierował się tymi zasadami, umiał wysłuchać każdego człowieka		5%	5%
Uwrażliwiał na los ludzi potrzebujących wsparcia, uczył (nauczył) międzyludzkiej solidarności, miłosierdzia , niesienia pomocy potrzebującym, otworzył oczy na znieczulicę, zachęcał do współdziałania, organizowania się w celu pomagania ludziom, bronił pokrzywdzonych; z jego inspiracji powstały dzieła miłosierdzia		3%	1%

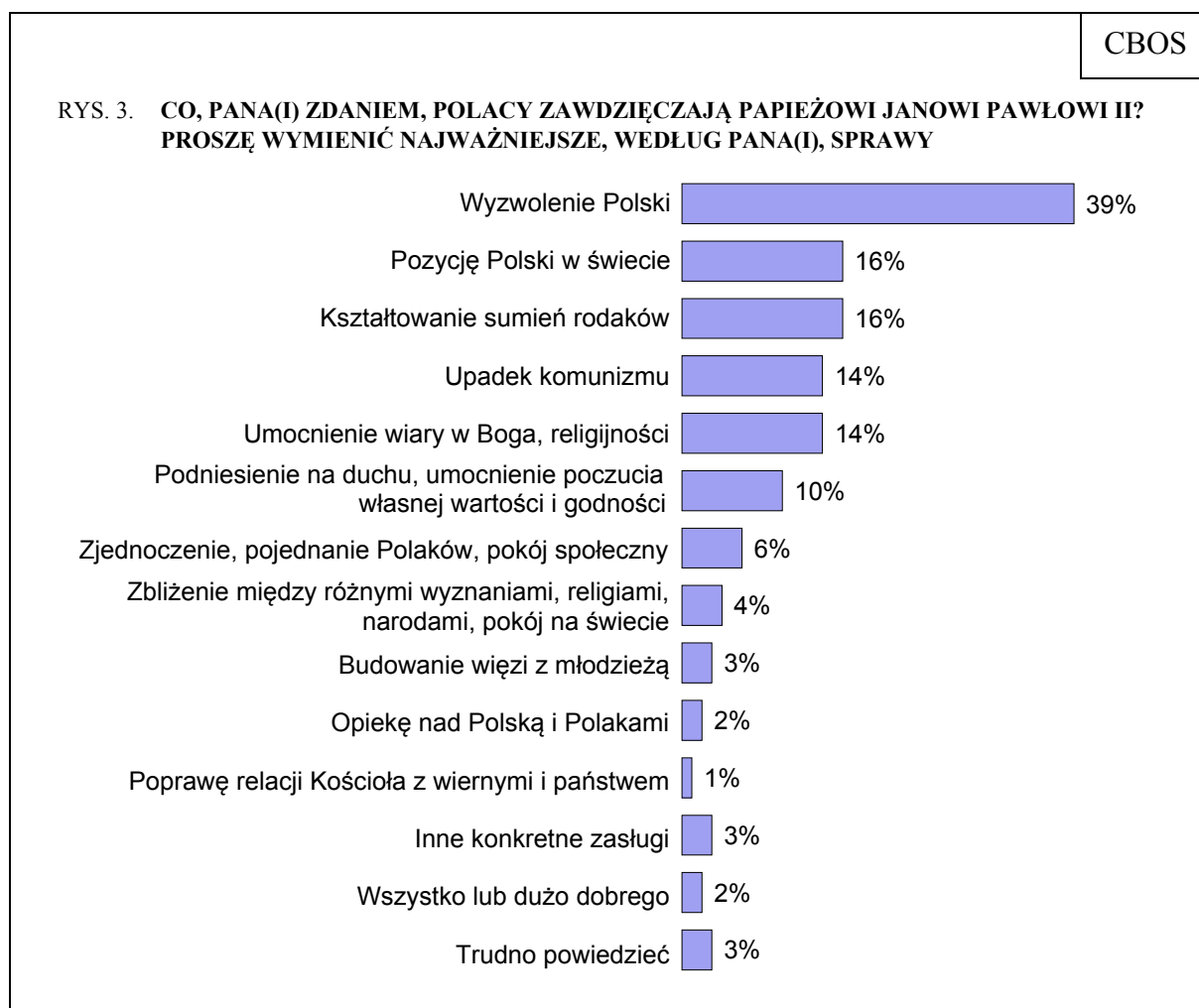
cd.

		CBOS	
Co, Pana(i) zdaniem, Polacy zawdzięczają papieżowi Janowi Pawłowi II*?		V 2005 (N=996)	III 2010 (N=905)
Zbliżenie między różnymi wyznaniem, religiami, narodami, pokój na świecie		18%	4%
Starzał się o zjednoczenie chrześcijan, ekumenizm, zbliżenie, pojednanie z wyznawcami różnych religii		8%	2%
Przyczynił się do zbliżenia, porozumienia, pojednania między narodami, krajami, grupami etnicznymi		8%	2%
Dbał o pokój na świecie, był wytrwałym orędownikiem pokoju, zdecydowanym przeciwnikiem wojny		7%	1%
Umocnienie wiary w Boga, religijności – pod wpływem jego osoby i nauczania wiele ludzi się nawróciło, powróciło do wiary i Kościoła, łączył ludzi z Bogiem, uczył, jak się modlić, Polska stała się bardziej katolicka, więcej ludzi chodzi do kościoła, ludzie nie wstydzą się swojej wiary		16%	14%
Zjednoczenie, pojednanie Polaków, pokój społeczny – przyczynił się do zgody i spokoju, złagodzenia konfliktów w Polsce, zjednoczyliśmy się jako polski naród oraz jako katolicy, jednał nas w Bogu, łączył wierzących z niewierzącymi, chciał, byśmy się pojednali		15%	6%
Podniesienie na duchu, umocnienie poczucia własnej wartości i godności		10%	10%
Podnosił na duchu – zapewnił wsparcie duchowe, modlił się o nas, przyjeżdżał z pielgrzymkami, dodawał otuchy, uczył odwagi, wzywał, by się nie lękać, wlał nadzieję na zwycięstwo w latach „Solidarności”, stanu wojennego, w przełomowym 1989 roku oraz w latach transformacji, zaszczerpił wiarę w lepszą przyszłość, obudził z marazmu, dał siłę i nadzieję		7%	6%
Umacniał w Polakach poczucie własnej wartości i godności, dał poczucie dumy narodowej, dowartościował młodzież, Polacy poczuli, że papieżowi na nich zależy, dodał wiary we własne możliwości, dał siłę, uświadomił nam naszą godność, prawa i obowiązki, przyczynił się do zmiany mentalności		4%	4%
Budowanie więzi z młodzieżą – kochał młodych, ufał im, pokładał w nich nadzieję, dowartościował ich, dodał im wiary w siebie, przyciągnął do Boga i Kościoła, stawiał im wymagania, pozyskał zaufanie, zjednoczył młode pokolenie w Polsce i na całym świecie, młodzież stała się lepsza, bardziej wierząca w Boga, uwierzyła też w siebie i swoje możliwości; młodzi kochali papieża, ufali mu, był dla nich wzorem, prawdziwym Ojcem		7%	3%
Opiekę nad Polską i Polakami		4%	2%
Otaczał Polskę i Polaków szczególną opieką, troską, pomocą, chronił nas, czuwał nad nami, dbał o nasze interesy na forum międzynarodowym, udzielał pomocy finansowej, rzeczowej (aparatura medyczna)		3%	1%
Wywierał wpływ na rządzących , polityków, mówił im, jak rządzić, co myśleć o Sejmie i rządzie, nawoływał do chrześcijańskich wartości, zasad moralnych w polityce; liczyli się z nim, miał wśród polityków duży autorytet		2%	1%

cd.

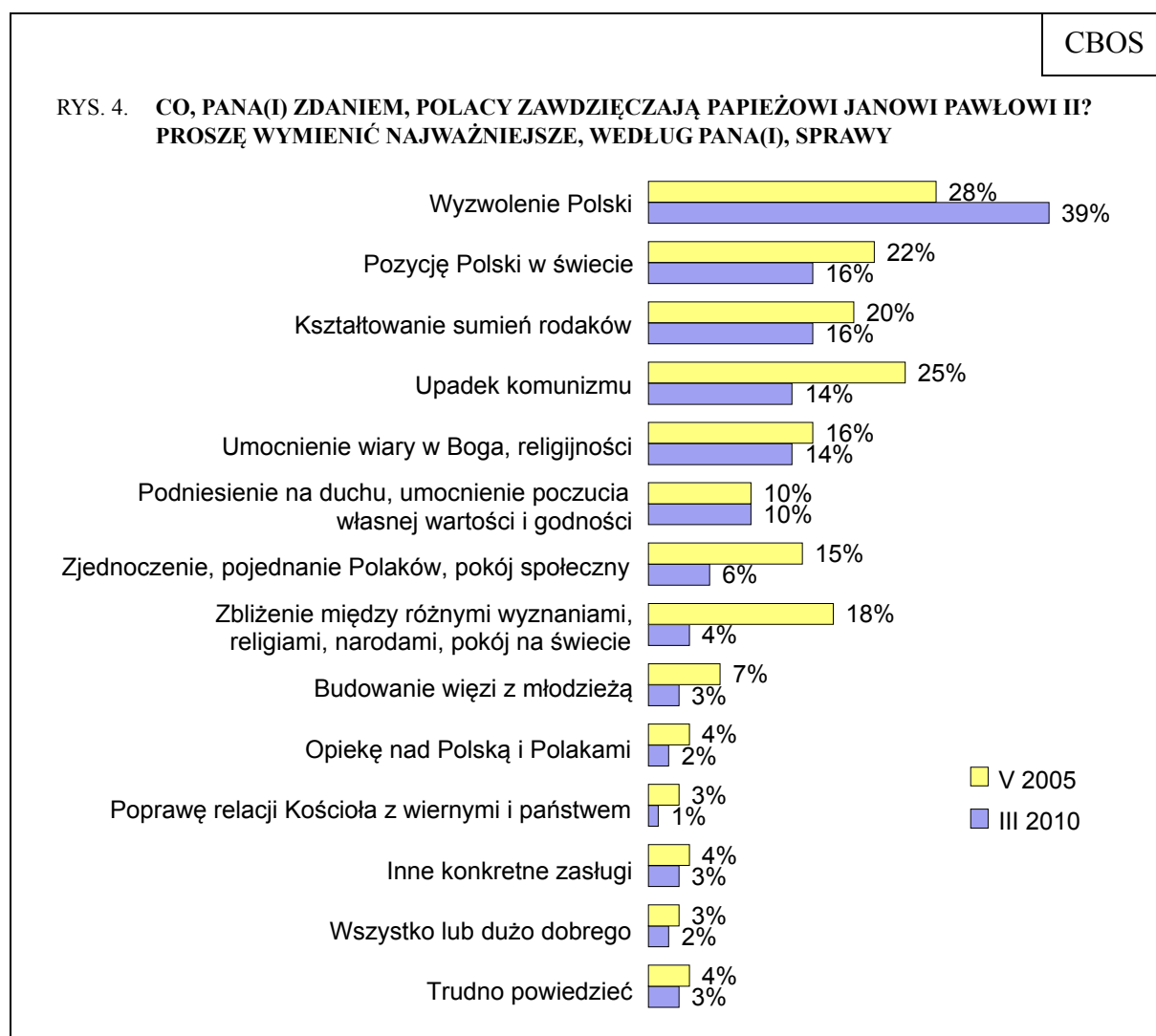
		CBOS	
Co, Pana(i) zdaniem, Polacy zawdzięczają papieżowi Janowi Pawłowi II*?			
	V 2005 (N=996)	III 2010 (N=905)	
Inne zasługi – był źródłem duchowych przeżyć, wzruszeń, uniesień, miłości, nadziei, poczucia własnej wartości, dumy, radości, współczucia, wdzięczności; pozostawił dziedzictwo, swoje dzieła, nauczanie, przesłanie	4%	3%	
Poprawę relacji Kościoła z wiernymi i państwem – otworzył Kościół dla wszystkich ludzi, zmniejszył dystans między Watykanem a wiernymi, poprawił stosunki Kościoła z państwem, przyczynił się do poprawy sytuacji w Kościele	3%	1%	
Wszystko lub dużo dobrego	3%	2%	
Trudno powiedzieć	4%	3%	

* Prosiłiśmy ankietowanych o wymienienie spraw ich zdaniem najważniejszych

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymienić więcej niż jedną sprawę

W porównaniu z pomiarem sprzed pięciu lat – tuż po śmierci Jana Pawła II – poziom przekonania o istotnej roli papieża w życiu Polaków w zasadzie niemal się nie zmienił, jednak liczba wskazań na konkretne jego zasługi dla Polski i jej mieszkańców istotnie się zmniejszyła (w roku 2005 przypadało 1,88 wskazań na osobę, a w 2010 – 1,33). Obecnie wyraźnie częściej niż w roku śmierci papieża Polacy podkreślają jego wkład w walkę o wolność naszego kraju (wzrost o 11 punktów). Przekonanie o podnoszeniu rodaków na duchu i umacnianiu w nich poczucia własnej godności utrzymuje się na niezmiennym poziomie, natomiast pozostałe zasługi wymieniane są rzadziej niż pięć lat temu. Największe różnice dotyczą takich spraw, jak: dążenie do pojednania między różnymi wyznaniem, religiami i narodami (spadek o 14 punktów), przyczynienie się do upadku komunizmu (spadek o 11 punktów), zjednoczenie i pojednanie Polaków (spadek o 9 punktów) oraz umocnienie pozycji Polski w świecie (spadek o 6 punktów).

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wymienić więcej niż jedną sprawę

WIĘZI Z JANEM PAWŁEM II

Przemiana życia większości Polaków pod wpływem papieża

Opinia o doniosłej roli papieża, jeśli chodzi o jego wpływ na życie Polski i Polaków, w znacznym stopniu odpowiada przekonaniu, że świadectwo życia i nauczanie Jana Pawła II przyczyniły się do przemiany postępowania większości jego rodaków. Opinię tę wyraża zdecydowana większość ankietowanych (81%), w tym niemal jedna czwarta (23%) jest tego całkowicie pewna. Nie podziela jej tylko co dziewiąty badany (11%).

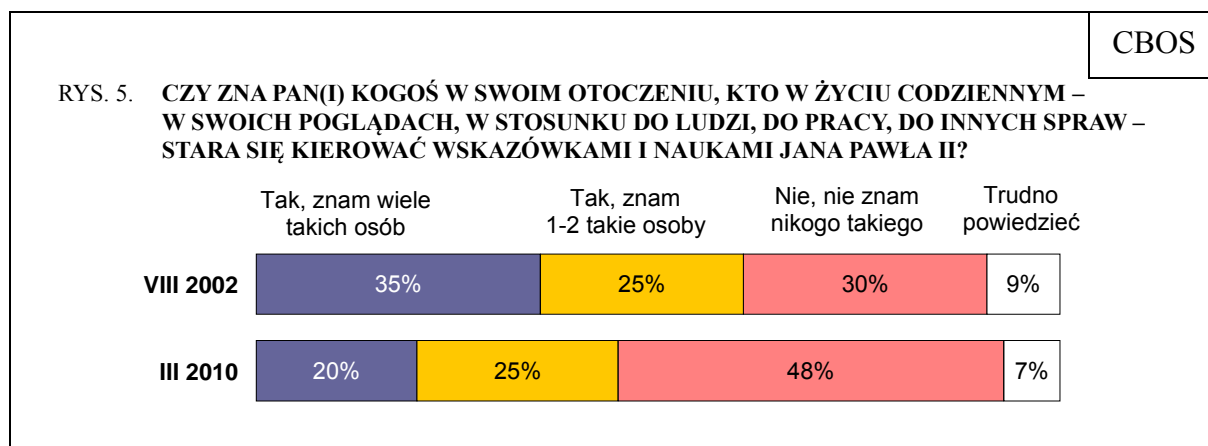
Przekonanie o wpływie Jana Pawła II na życie większości Polaków nie zmieniło się w ostatnim roku, nadal jest nieco częściej wyrażane niż cztery lata temu – rok po śmierci papieża (wzrost wskazań o 5 punktów).

Tabela 3

Jak Pan(i) uważa, czy świadectwo życia i nauczanie Jana Pawła II w jakimś stopniu przyczyniły się do przemiany życia większości Polaków czy raczej nie?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	IV 2006		V 2009		III 2010	
	w procentach					
Zdecydowanie tak	19	76	25	81	23	81
Raczej tak	57		56		58	
Raczej nie	13	15	9	11	10	11
Zdecydowanie nie	2		2		1	
Trudno powiedzieć	9	9	8	8	8	8

We wszystkich grupach społecznych dominują respondenci, którzy są przekonani, że nauczanie Jana Pawła II przyczyniło się do przemiany życia większości Polaków. Opinie w tym względzie są jednak w pewnym stopniu zróżnicowane społecznie. Zależą głównie od religijności badanych (im częstsze uczestnictwo w praktykach religijnych, tym silniejsze podkreślanie wpływu papieża na życie rodaków), deklarowanych poglądów politycznych (o oddziaływaniu papieża na życie Polaków mówią głównie osoby o orientacji prawicowej), a także od wielkości miejscowości zamieszkania i poziomu wykształcenia (wraz z ich wzrostem maleje częstość wyrażania tej opinii). Relatywnie najrzadziej o wpływie życia i nauczania Jana Pawła II na Polaków przekonani są respondenci z wyższym wykształceniem, mieszkańcy największych aglomeracji oraz osoby najlepiej sytuowane i zajmujące stosunkowo najwyższe pozycje zawodowe (zob. tabele aneksowe).

Wprawdzie przeważająca liczba badanych przyznaje, że świadectwo życia papieża oraz jego nauczanie nie pozostały bez wpływu na egzystencję większości Polaków, jednak – jak się wydaje – oddziaływanie to jest w ocenie badanych niekoniecznie tożsame ze zmianą postępowania i życiem codziennym zgodnym z nauczaniem papieża. Niemal połowa ankietowanych (48%) nie zna w swoim otoczeniu nikogo, kto w swoich poglądach, w stosunku do ludzi, do pracy oraz do innych spraw stara się kierować wskazówkami Jana Pawła II. Co czwarty respondent (25%) deklaruje, że zna co najwyżej jedną lub dwie takie osoby, a jedynie co piąty (20%) – wiele takich osób.

Trzeba zaznaczyć, że od roku 2002 odsetek respondentów nieznających nikogo, kto w swoim codziennym życiu kieruje się treścią papieskiego nauczania, wzrósł aż o 18 punktów, a odsetek tych, którzy znają wiele osób postępujących zgodnie ze wskazówkami Jana Pawła II, zmniejszył się o 15 punktów.

Przemiana własnego życia, znajomość nauczania Jana Pawła II i kierowanie się jego wskazaniem

Pięć lat po śmierci Jana Pawła II nadal większość Polaków (62%) twierdzi, że jego nauczanie w jakimś stopniu przyczyniło się do przemiany ich życia. Przeciwną opinię wyraża co trzeci ankietowany (33%). W porównaniu z rokiem ubiegłym odsetek respondentów, którzy są zdania, że dzięki papieżowi w jakiś sposób zmienili swoje postępowanie, zmniejszył się o 8 punktów.

Tabela 4

Jak Pan(i) uważa, czy świadectwo życia i nauczanie Jana Pawła II w jakimś stopniu przyczyniły się do przemiany Pana(i) życia czy raczej nie?	Wskazania respondentów według terminów badań							
	V 2005		IV 2006		V 2009		III 2010	
	w procentach							
Zdecydowanie tak	22	70	16	67	24	70	18	62
Raczej tak	48		51		46		44	
Raczej nie	22	24	23	28	20	25	28	33
Zdecydowanie nie	2		5		5		5	
Trudno powiedzieć	6	6	5	5	5	5	5	5

Niemal we wszystkich grupach społecznych dominują ankietowani, którzy twierdzą, że doświadczyli osobistej przemiany pod wpływem Jana Pawła II (zob. tabele aneksowe). Negujący jego oddziaływanie przeważają liczebnie jedynie wśród respondentów w ogóle niepraktykujących (co czwarty z nich przyznaje jednak, że papież w jakimś stopniu zmienił jego życie), a także wśród uczniów i studentów (choć i tutaj 44% stanowią ci, którzy we własnej ocenie w jakiś sposób zmienili swoje postępowanie pod wpływem papieża).

Coraz mniej powszechna jest też deklarowana **znajomość papieskiego nauczania**. Od śmierci Jana Pawła II odsetek respondentów, którzy twierdzą, że znają treść jego przesłania, zmniejszył się aż o 23 punkty, a liczba osób nieznających, w swojej ocenie, papieskich nauk wzrosła ponad dwukrotnie (z 17% do 39%). Mimo to nadal większość badanych (56%) przyznaje, że mniej lub bardziej orientuje się w tym, czego nauczał Jan Paweł II.

Tabela 5

Czy zaliczył(a)by Pan(i) siebie do ludzi, którzy znają treść nauczania Jana Pawła II, czy raczej nie?	Wskazania respondentów według terminów badań									
	X 2003		V 2005		IV 2006		V 2009		III 2010	
	w procentach									
Zdecydowanie tak	15	65	23	79	15	72	12	70	9	56
Raczej tak	50		56		57		58		47	
Raczej nie	26	31	15	17	21	24	21	25	33	39
Zdecydowanie nie	5		2		3		4		6	
Trudno powiedzieć	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5

Ci, którzy nie znają treści papieskiego nauczania, to – zgodnie z deklaracjami – przede wszystkim osoby nieuczestniczące w praktykach religijnych (70%) lub praktykujące co najwyżej kilka razy w roku (57%), prywatni przedsiębiorcy (53%), bezrobotni (51%), respondenci o lewicowych poglądach politycznych (51%) oraz badani w wieku od 18 do 24 lat (zob. tabele aneksowe).

Osoby, które w swojej ocenie **kierują się w życiu wskazaniem Jana Pawła II**, stanowią obecnie dwie trzecie ogółu badanych (65%), a więc jest ich o 19 punktów mniej niż tuż po śmierci papieża Polaka i o 8 punktów mniej niż przed rokiem. Systematycznie wzrasta natomiast odsetek tych, którzy – według własnych opinii – na co dzień nie przykładają wagi do papieskich wskazówek (z 11% w 2005 roku do 29% obecnie).

Tabela 6

Czy zaliczył(a)by Pan(i) siebie do ludzi, którzy kierują się w życiu wskazaniem Jana Pawła II, czy raczej nie?	Wskazania respondentów według terminów badań									
	VIII 2002*		V 2005		IV 2006		V 2009		III 2010	
	w procentach									
Zdecydowanie tak	17	77	27	84	18	78	16	73	11	65
Raczej tak	60		57		60		57		54	
Raczej nie	11	14	10	11	15	18	15	19	23	29
Zdecydowanie nie	3		1		3		4		6	
Trudno powiedzieć	9	9	5	5	4	4	8	8	6	6

* Badanie było realizowane przed wizytą papieża w kraju. Zadaliśmy wtedy pytanie: „Czy zaliczył(a)by Pan(i) siebie do ludzi, którzy w życiu codziennym – w swoich poglądach, w stosunku do ludzi, do pracy, do innych spraw – starają się kierować wskazówkami i naukami Jana Pawła II?”

Badani, którzy kierują się w życiu wskazaniem Jana Pawła II, nadal dominują niemal we wszystkich grupach społecznych. Wyjątek stanowią nieuczestniczący w praktykach religijnych, praktykujący religijnie tylko kilka razy w roku, a także uczniowie i studenci (zob. tabele aneksowe).

Na opinie dotyczące przemiany życia pod wpływem papieża, znajomości papieskiego nauczania, jak i postępowania zgodnego ze wskazówkami Jana Pawła II istotnie oddziałują oprócz częstości uczestnictwa w praktykach religijnych deklaracje wiary badanych, a także fakt osobistego spotkania z papieżem w czasie jego pontyfikatu.

Osoby, które swoją wiarę określają jako zgodną z nauczaniem Kościoła, istotnie częściej niż wierzący na swój własny sposób czy, tym bardziej, niezdecydowani i niewierzący dostrzegają wpływ papieża na swoje życie; częściej deklarują znajomość papieskiego nauczania oraz częściej – według własnych opinii – postępują zgodnie ze wskazówkami Jana Pawła II.

Należy zauważyć, że również wśród tych, którzy swoją wiarę określają jako niezupełnie tożsamą z nauczaniem Kościoła, ponad połowa (52%) deklaruje postępowanie zgodne z papieskim przesłaniem, a niemal co drugi zalicza się do osób znających treść nauk

Jana Pawła II (46%) oraz dostrzega przemianę swojego życia pod wpływem Ojca Świętego (47%). W grupie osób określających się jako niezdecydowane lub niewierzące odsetki odpowiedzi twierdzących są wyraźnie niższe, jednak również nie brakuje znających nauki papieża (26%), nawróconych w jakiś sposób pod wpływem jego osoby (24%) oraz postępujących zgodnie z jego wskazówkami (13%).

Tabela 7

Jak Pan(i) uważa, czy świadectwo życia i nauczanie Jana Pawła II w jakimś stopniu przyczyniły się do przemiany Pana(i) życia czy raczej nie?	Deklaracje wiary					
	jestem wierzący(a) i stosuję się do wskazań Kościoła		jestem wierzący(a) na swój własny sposób		jestem niezdecydowany(a) lub niewierzący(a)*	
	w procentach					
Zdecydowanie tak	27	79	9	47	5	24
Raczej tak	52		38		19	
Raczej nie	15	16	42	48	44	73
Zdecydowanie nie	1		6		29	
Trudno powiedzieć	5		5		3	
Czy zaliczył(a)by Pan(i) siebie do ludzi, którzy znają treść nauczania Jana Pawła II, czy raczej nie?	Deklaracje wiary					
	jestem wierzący(a) i stosuję się do wskazań Kościoła		jestem wierzący(a) na swój własny sposób		jestem niezdecydowany(a) lub niewierzący(a)*	
	w procentach					
Zdecydowanie tak	14	67	2	46	2	26
Raczej tak	53		44		24	
Raczej nie	23	26	42	50	44	73
Zdecydowanie nie	3		8		29	
Trudno powiedzieć	7		4		1	
Czy zaliczył(a)by Pan(i) siebie do ludzi, którzy kierują się w życiu wskazaniem Jana Pawła II, czy raczej nie?	Deklaracje wiary					
	jestem wierzący(a) i stosuję się do wskazań Kościoła		jestem wierzący(a) na swój własny sposób		jestem niezdecydowany(a) lub niewierzący(a)*	
	w procentach					
Zdecydowanie tak	17	82	4	52	3	13
Raczej tak	65		48		10	
Raczej nie	9	12	36	42	53	84
Zdecydowanie nie	3		6		31	
Trudno powiedzieć	6		6		3	

* Połączono następujące kategorie: „nie mogę powiedzieć, czy jestem wierzący(a) czy też nie”, „nie jestem wierzący(a) i nie interesuję się tymi sprawami”, „jestem niewierzący(a), ponieważ nauki Kościołów są błędne”, „trudno powiedzieć”

Jak się okazuje, dla osób, które zetknęły się z papieżem, np. w czasie uroczystości kościelnych, spotkań, audiencji, błogosławieństw czy na trasie jego przejazdu (w Polsce, w Watykanie bądź też w innych krajach), papieskie przesłanie jest wyraźnie bardziej aktualne i żywe niż dla pozostałych. Jednak również wśród tych, które nie miały żadnej bezpośredniej

styczności z papieżem, mniej więcej połowa – jak wynika z deklaracji – w jakimś stopniu zmieniła swoje postępowanie pod wpływem Jana Pawła II (55%), kieruje się w życiu jego wskazówkami (56%) oraz zna treść jego nauczania (49%).

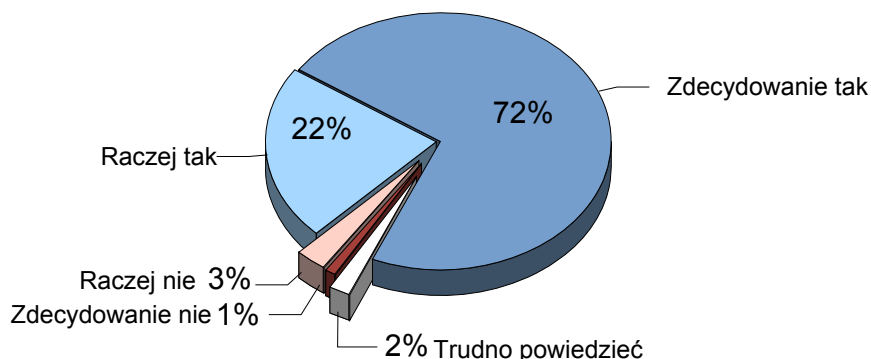
Tabela 8

Jak Pan(i) uważa, czy świadectwo życia i nauczanie Jana Pawła II w jakimś stopniu przyczyniły się do przemiany Pana(i) życia czy raczej nie?	Czy kiedykolwiek osobiście widział(a) Pan(i) lub spotkał(a) papieża Jana Pawła II – na przykład w czasie uroczystości kościelnych, spotkań, audiencji, błogosławieństw lub na trasie jego przejazdu?			
	Tak		Nie	
	w procentach			
Zdecydowanie tak	23	72	14	55
Raczej tak	49		41	
Raczej nie	22	25	32	39
Zdecydowanie nie	3		7	
Trudno powiedzieć	3		6	
Czy zaliczył(a)by Pan(i) siebie do ludzi, którzy znają treść nauczania Jana Pawła II, czy raczej nie?	Czy kiedykolwiek osobiście widział(a) Pan(i) lub spotkał(a) papieża Jana Pawła II – na przykład w czasie uroczystości kościelnych, spotkań, audiencji, błogosławieństw lub na trasie jego przejazdu?			
	Tak		Nie	
	w procentach			
Zdecydowanie tak	12	65	6	49
Raczej tak	53		43	
Raczej nie	27	30	36	45
Zdecydowanie nie	3		9	
Trudno powiedzieć	5		6	
Czy zaliczył(a)by Pan(i) siebie do ludzi, którzy kierują się w życiu wskazaniami Jana Pawła II, czy raczej nie?	Czy kiedykolwiek osobiście widział(a) Pan(i) lub spotkał(a) papieża Jana Pawła II – na przykład w czasie uroczystości kościelnych, spotkań, audiencji, błogosławieństw lub na trasie jego przejazdu?			
	Tak		Nie	
	w procentach			
Zdecydowanie tak	13	77	8	56
Raczej tak	64		48	
Raczej nie	15	19	28	36
Zdecydowanie nie	4		8	
Trudno powiedzieć	4		7	

PAPIEŻ JAKO AUTORYTET MORALNY

O ile podejście do nauczania Jana Pawła II i kierowanie się nim w życiu codziennym są mimo wszystko dość zróżnicowane (39% ankietowanych deklaruje nieznajomość papieskiego przesłania, a 29% – nie bierze pod uwagę jego wskazań), o tyle dla niemal wszystkich dorosłych Polaków (94%) Jan Paweł II pozostaje ważnym autorytetem moralnym, w tym niemal trzy czwarte (72%) nie ma co do tego wątpliwości.

RYS. 6. CZY PAPIEŻ JAN PAWEŁ II JEST DLA PANA(I) WAŻNYM AUTORYTETEM MORALNYM?

Wprawdzie uczestnictwo w praktykach religijnych w pewnym stopniu oddziałuje na postrzeganie papieża Polaka jako autorytet moralny, jednak nawet osoby w ogóle niepraktykujące w większości (71%) dostrzegają w nim wzór właściwego postępowania.

Tabela 9

Czy papież Jan Paweł II jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?	Udział w praktykach religijnych									
	kilka razy w tygodniu		raz w tygodniu		1-2 razy w miesiącu		kilka razy w roku		w ogóle nie uczestniczy	
	w procentach									
Zdecydowanie tak	88	97	82	99	68	97	62	93	36	71
Raczej tak	9		17		29		31		35	
Raczej nie	0	3	1	1	1	1	5	5	16	20
Zdecydowanie nie	3		0		0		0		4	
Trudno powiedzieć	0		0		2		2		9	

Jan Paweł II jest autorytetem moralnym dla 99% osób określających się jako wierzące i postępujące zgodnie z nauczaniem Kościoła, dla 94% wierzących na swój własny sposób, a także dla 71% respondentów określających się jako niezdecydowani i niewierzący.

Tabela 10

Czy papież Jan Paweł II jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?	Deklaracje wiary					
	jestem wierzący(a) i stosuję się do wskazań Kościoła		jestem wierzący(a) na swój własny sposób		jestem niezdecydowany(a) lub niewierzący(a)*	
Zdecydowanie tak	85	99	65	94	26	71
Raczej tak	14		29		45	
Raczej nie	0	0	3	4	21	26
Zdecydowanie nie	0		1		5	
Trudno powiedzieć	1		2		3	

* Połączono następujące kategorie: „nie mogę powiedzieć, czy jestem wierzący(a) czy też nie”, „nie jestem wierzący(a) i nie interesuję się tymi sprawami”, „jestem niewierzący(a), ponieważ nauki Kościołów są błędne”, „trudno powiedzieć”

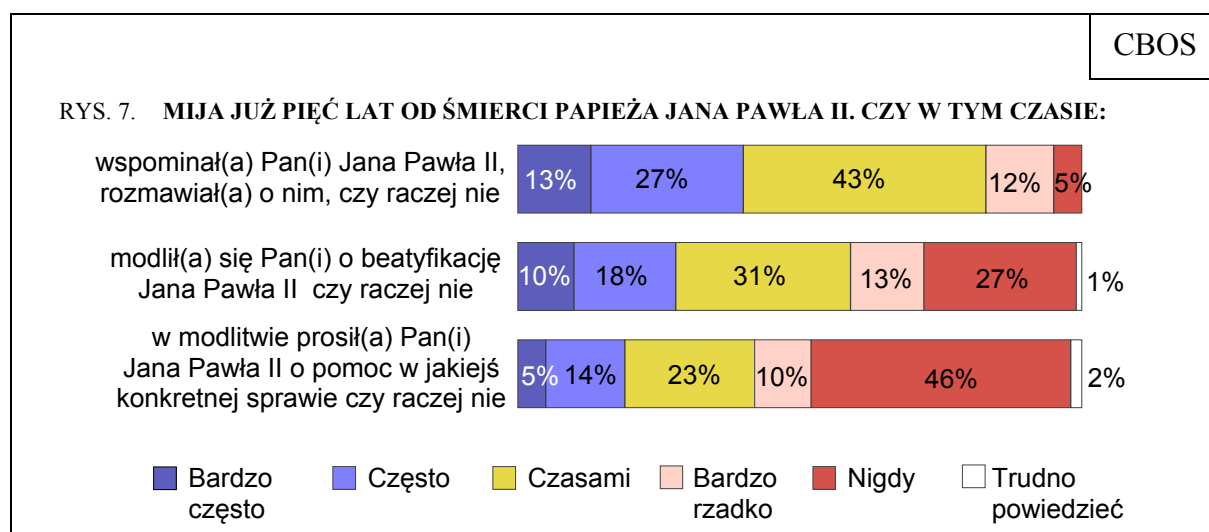
Dla uznawania papieża Jana Pawła II za autorytet moralny nie ma większego znaczenia fakt bezpośredniego kontaktu z nim, choć – jak się okazuje – osoby, które kiedykolwiek zetknęły się z Ojcem Świętym, bardziej zdecydowanie mówią o nim jako o swoim autorytecie moralnym.

Tabela 11

Czy papież Jan Paweł II jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?	Czy kiedykolwiek osobiście widział(a) Pan(i) lub spotkał(a) papieża Jana Pawła II – na przykład w czasie uroczystości kościelnych, spotkań, audiencji, błogosławieństw lub na trasie jego przejazdu?			
	Tak		Nie	
w procentach				
Zdecydowanie tak	82	97	65	93
Raczej tak	15		28	
Raczej nie	1	2	4	5
Zdecydowanie nie	1		1	
Trudno powiedzieć	1		2	

PAMIĘĆ I MODLITWA

Mimo że od śmierci Jana Pawła II upłynęło pięć lat, duchowa więź rodaków z papieżem jest, jak się wydaje, wciąż żywa. Z uzyskanych deklaracji wynika, że w tym czasie niemal wszyscy Polacy (95%) przynajmniej raz wspominali go lub rozmawiali o nim. Dwie piąte rodaków (40%) czyniło tak często lub bardzo często. Blisko trzy czwarte (72%) modliło się o beatyfikację Jana Pawła II, w tym ponad jedna czwarta (28%) – wielokrotnie. Natomiast ponad połowa respondentów (52%) nie czekając na ogłoszenie Jana Pawła II błogosławionym prosiła za jego pośrednictwem o pomoc w jakiejś konkretnej sprawie (w tym 19% – często lub bardzo często).

Wprowadzie różne formy pamięci o papieżu, związane m.in. z uznaniem jego świętości, są w polskim społeczeństwie dość powszechne, jednak wydaje się, że z czasem stają się nieco mniej popularne. Mimo pewnej zmiany w pytaniu⁴, odsetek respondentów deklarujących modlitwę za papieża, a także do papieża jest obecnie najniższy od czasu, kiedy prowadzimy pomiar. Nie zmienia się natomiast znacząco liczba osób wspominających Jana Pawła II i rozmawiających o nim (patrz tabele 12–14).

Tabela 12

Mija już pięć lat od śmierci papieża Jana Pawła II. Czy w tym czasie wspominał(a) Pan(i) Jana Pawła II, rozmawiał(a) o nim , czy raczej nie?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	IV 2006*		V 2009*		III 2010	
	w procentach					
Bardzo często	27	98	14	94	13	95
Często	38		29		27	
Czasami	28		39		43	
Bardzo rzadko	5		12		12	
Nigdy	2	2	6	6	5	5
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	0	0

* W badaniach z 2006 i 2009 roku pytanie brzmiało: „Czy w ciągu ostatniego roku wspominał(a) Pan(i) Jana Pawła II, rozmawiał(a) o nim, czy raczej nie?”

Tabela 13

Mija już pięć lat od śmierci papieża Jana Pawła II. Czy w tym czasie modlił(a) się Pan(i) o beatyfikację Jana Pawła II czy raczej nie?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	IV 2006*		V 2009*		III 2010	
	w procentach					
Bardzo często	19	77	9	75	10	72
Często	26		24		18	
Czasami	26		31		31	
Bardzo rzadko	6		11		13	
Nigdy	22	22	24	24	27	27
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	1	1

* W badaniach z 2006 i 2009 roku pytanie brzmiało: „Czy w ciągu ostatniego roku modlił(a) się Pan(i) o beatyfikację Jana Pawła II czy raczej nie?”

Tabela 14

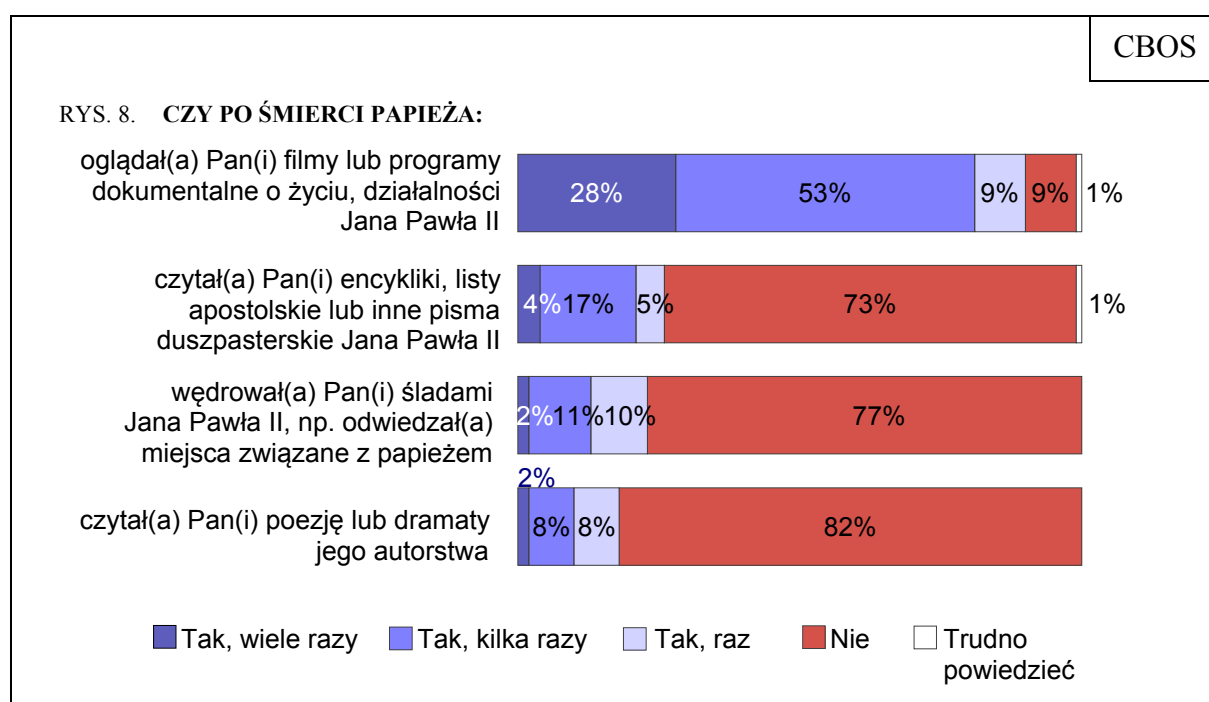
Mija już pięć lat od śmierci papieża Jana Pawła II. Czy w tym czasie w modlitwie prosił(a) Pan(i) Jana Pawła II o pomoc w jakiejś konkretnej sprawie czy raczej nie?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	IV 2006*		V 2009*		III 2010	
	w procentach					
Bardzo często	11	57	7	55	5	52
Często	17		15		14	
Czasami	22		22		23	
Bardzo rzadko	7		11		10	
Nigdy	41	41	44	44	46	46
Trudno powiedzieć	2	2	1	1	2	2

* W badaniach z 2006 i 2009 roku pytanie brzmiało: „Czy w ciągu ostatniego roku w modlitwie prosił(a) Pan(i) Jana Pawła II o pomoc w jakiejś konkretnej sprawie czy raczej nie?”

⁴ Dotychczas pytaliśmy o zachowania w ciągu roku poprzedzającego badanie, tym razem pytanie dotyczyło okresu pięcioletniego – od śmierci papieża.

Większość grup społecznych zachowuje pamięć o papieżu. Jej intensywność zależy jednak od zaangażowania badanych w praktyki religijne i od niektórych cech społeczno-demograficznych, które w znacznym stopniu wyznaczają religijność Polaków. Z uzyskanych deklaracji wynika, że w ostatnich pięciu latach najczęściej wspominali Jana Pawła II, a także modlili się za niego i do niego respondenci praktykujący co najmniej raz w tygodniu, ludzie starsi (w wieku powyżej 54 lat), emeryci, osoby o prawicowych poglądach politycznych, badani nieco gorzej wykształceni i osiągający stosunkowo niskie dochody *per capita*, a także mieszkańcy małych miast, częściej kobiety niż mężczyźni. Im rzadziej ankietowani uczestniczą w praktykach religijnych, im wyższe mają wykształcenie, im większe zamieszkują miejscowości oraz im są młodszy, tym na ogół mniej z nich zachowuje pamięć o Janie Pawle II – zwłaszcza tę modlitewną (zob. tabele aneksowe).

Inne formy pamięci o Janie Pawle II, o które pytaliśmy, dotyczą oglądania filmów i programów dokumentalnych o życiu i działalności papieża, znajomości jego twórczości – duszpasterskiej lub literackiej, a także wędrówek śladami Karola Wojtyły, a potem Jana Pawła II.

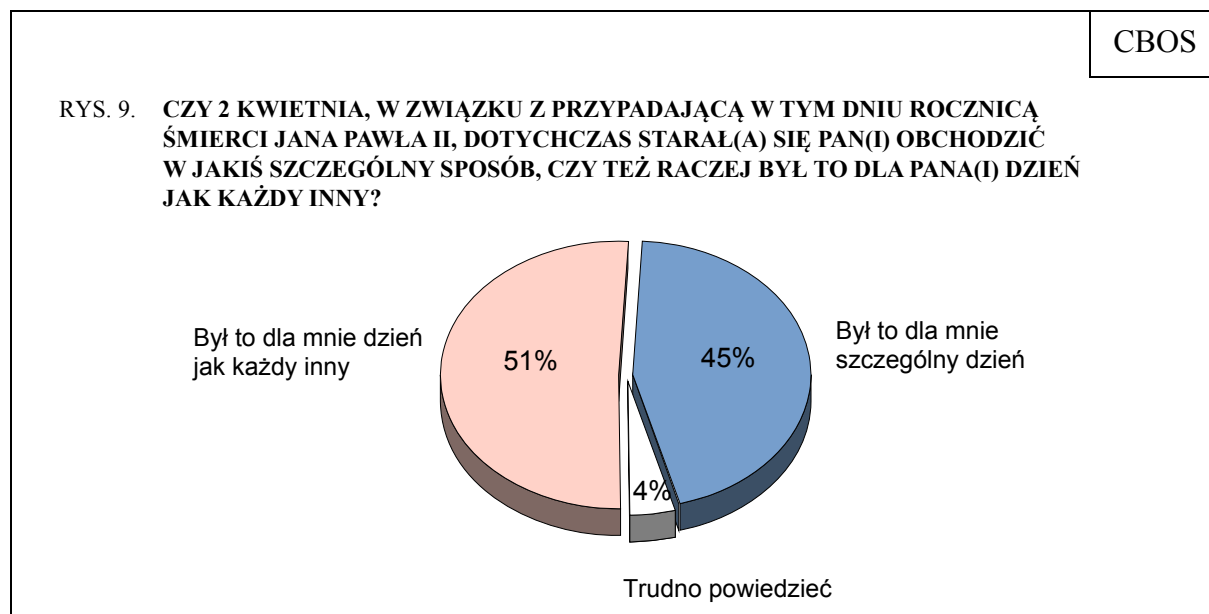

Jak wynika z deklaracji, po śmierci papieża zdecydowana większość Polaków (90%) przynajmniej raz oglądała jakiś film lub program dokumentalny jemu poświęcony, a jedna czwarta (26%) czytała jego encykliki, listy apostolskie lub inne pisma duszpasterskie. Tylko

niewiele mniejszą liczebnie grupę (23%) stanowią osoby wędrujące śladami Ojca Świętego – odwiedzające miejsca w jakiś sposób związane z osobą papieża. Twórczością literacką Jana Pawła II (jego poezją lub dramatami) interesował się w ostatnich pięciu latach niemal co piąty dorosły Polak (18%).

Na oglądanie filmów o papieżu Janie Pawle II, zapoznawanie się z jego twórczością oraz wędrowanie jego śladami w największym stopniu wpływa poziom religijności badanych i jej korelaty. Okazuje się jednak, że także wśród osób w ogóle niepraktykujących religijnie aż 80% przynajmniej raz po śmierci papieża oglądało jakiś film lub program z nim związany, a jedna szóstka czytała jakieś pisma teologiczne lub duszpasterskie Jana Pawła II oraz odwiedzała miejsca z nim związane (po 16%). Nieliczni z tej grupy (5%) w ciągu ostatnich pięciu lat sięgnęli po poezję lub dramaty autorstwa papieża.

Jeszcze innym wyznacznikiem pamięci o Janie Pawle II oraz uznania dla jego zasług jest obchodzenie rocznicy jego śmierci. Jak się okazuje, dla blisko połowy Polaków (45%) 2 kwietnia to dzień szczególny, który starają się czcić w wyjątkowy sposób. Dla większości jednak (51%) data ta nie ma większego znaczenia – ten dzień jest jak każdy inny.

Również w tym względzie najbardziej istotne znaczenie ma wiara, religijność, a także fakt bezpośredniego spotkania z Ojcem Świętym. Respondenci określający swoją wiarę jako zgodną z nauczaniem Kościoła, badani regularnie praktykujący religijnie, a także ci, którzy

w swoim życiu zetknęli się z papieżem Janem Pawłem II, w większości nie pozostają obojętni na 2 kwietnia i w szczególny sposób obchodzą w tym dniu rocznicę jego śmierci.

Tabela 15

Czy 2 kwietnia, w związku z przypadającą w tym dniu rocznicą śmierci Jana Pawła II, dotychczas starał(a) się Pan(i) obchodzić w jakiś szczególny sposób, czy też raczej był to dla Pana(i) dzień jak każdy inny?	Deklaracje wiary		
	jestem wierzący(a) i stosuję się do wskazań Kościoła	jestem wierzący(a) na swój własny sposób	jestem niezdecydowany(a) lub niewierzący(a)*
	w procentach		
Był to dla mnie szczególny dzień	60	33	10
Był to dla mnie dzień jak każdy inny	34	64	89
Trudno powiedzieć	6	3	1

* Połączono następujące kategorie: „nie mogę powiedzieć, czy jestem wierzący(a) czy też nie”, „nie jestem wierzący(a) i nie interesuję się tymi sprawami”, „jestem niewierzący(a), ponieważ nauki Kościołów są błędne”, „trudno powiedzieć”

Tabela 16

Czy 2 kwietnia, w związku z przypadającą w tym dniu rocznicą śmierci Jana Pawła II, dotychczas starał(a) się Pan(i) obchodzić w jakiś szczególny sposób, czy też raczej był to dla Pana(i) dzień jak każdy inny?	Udział w praktykach religijnych				
	kilka razy w tygodniu	raz w tygodniu	1-2 razy w miesiącu	kilka razy w roku	w ogóle nie uczestniczy
	w procentach				
Był to dla mnie szczególny dzień	75	54	42	31	11
Był to dla mnie dzień jak każdy inny	25	41	55	64	86
Trudno powiedzieć	0	5	3	4	2

Tabela 17

Czy 2 kwietnia, w związku z przypadającą w tym dniu rocznicą śmierci Jana Pawła II, dotychczas starał(a) się Pan(i) obchodzić w jakiś szczególny sposób, czy też raczej był to dla Pana(i) dzień jak każdy inny?	Czy kiedykolwiek osobiście widział(a) Pan(i) lub spotkał(a) papieża Jana Pawła II – na przykład w czasie uroczystości kościelnych, spotkań, audiencji, błogosławieństw lub na trasie jego przejazdu?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Był to dla mnie szczególny dzień	55	38
Był to dla mnie dzień jak każdy inny	41	57
Trudno powiedzieć	4	5

W OCZEKIWANIU NA BEATYFIKACJĘ

Proces beatyfikacyjny Jana Pawła II jest zaawansowany i możliwe, że już niebawem papież Polak zostanie ogłoszony przez Stolicę Apostolską błogosławionym. Wprawdzie wielu respondentów nie ma wątpliwości co do świętości Jana Pawła II, o czym mogą świadczyć modlitwy zanoszone za jego pośrednictwem (deklaruje je ponad połowa ogółu badanych),

jednak mimo to zapowiadana beatyfikacja papieża jest dla jego rodaków bardzo ważna – blisko trzy czwarte modliło się w tej intencji przynajmniej raz.

Z odpowiedzi na pytanie o istotę oczekiwanej beatyfikacji Jana Pawła II można wnioskować, że rzeczywiście będzie to wydarzenie bez precedensu – zwłaszcza dla Polski i Polaków. Aż 98% badanych uważa, że beatyfikacja papieża będzie ważna dla jego rodaków oraz dla ojczyzny (w tym 89% i 87% wskazań, że bardzo ważna). Powszechne jest również przekonanie, że będzie ona też istotna dla rodzin respondentów oraz dla nich osobiście (odpowiednio: 90% i 89%, w tym dwie trzecie sądzi, że będzie to bardzo ważne wydarzenie). Tylko nieco mniejsze znaczenie zdaniem ankietowanych beatyfikacja papieża Polaka będzie miała dla Europy (50% sądzi, że będzie bardzo ważna, a dalsze 39% – że dość ważna), a także dla świata (odpowiednio: 45% i 38%).

Tabela 18

Jak Pan(i) sądzi, czy zapowiadana beatyfikacja Jana Pawła II będzie ważnym czy też raczej mało ważnym wydarzeniem dla:	Bardzo ważnym	Dość ważnym	Ważnym (łącznie)	Mało ważnym	W ogóle nieważnym	Nieważnym (łącznie)	Trudno powiedzieć	Średnia na skali 1-4*
	w procentach							
– Polaków	89	9	98	1	0	1	1	3,90
– Polski	87	11	98	1	0	1	1	3,87
– Pana(i) rodziny	67	23	90	6	2	8	2	3,59
– Pana(i) osobiście	66	23	89	7	3	10	1	3,53
– Europy	50	39	89	8	0	8	3	3,42
– świata	45	38	83	13	1	14	3	3,31

* Pominięto „trudno powiedzieć”

Nie ulega wątpliwości, że papież Jan Paweł II wciąż pozostaje dla polskiego społeczeństwa istotnym symbolem, kimś ważnym, kto wiele zrobił dla Polski i komu Polacy dużo zawdzięczają (choć obecnie liczba dostrzeganych zasług jest wyraźnie mniejsza niż jeszcze pięć lat temu). Jednocześnie jest on dla rodaków swoistym wzorem i autorytetem

moralnym – co do tego też raczej nie ma wątpliwości. Wydaje się zatem, że pamięć Polaków o papieżu jest silna i trudno ją będzie wymazać, a obchody rocznic związanych z życiem i śmiercią Jana Pawła II czy też oczekiwana przez zdecydowaną większość społeczeństwa jego beatyfikacja będą tę pamięć jedynie podtrzymywać i umacniać.

Jak można jednak wnioskować z deklaracji, wpływ nauczania Jana Pawła II na życie Polaków jest coraz mniejszy. Badani dostrzegają w swoim otoczeniu coraz mniej osób postępujących zgodnie z papieskimi naukami i wskazówkami, a swoje zachowanie coraz rzadziej określają jako tożsame z tym, czego nauczał papież.

Wydaje się, że o ile tuż po śmierci Jana Pawła II Polacy odczuwali wewnętrzną potrzebę jedności i stawania się lepszymi, o tyle czas i konfrontacja z rzeczywistością w znacznym stopniu zweryfikowały ich zapał i dobre chęci. Okazało się, że poza „papieskimi marszami” i wspólnymi spotkaniami, które gromadziły Polaków wokół osoby papieża – zarówno za jego życia, jak i, przede wszystkim, po jego śmierci, w codziennym życiu niełatwo jest sprostać papieskim ideałom.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI